Дир.

Театральна Бібліотека Посланника Ч. 9.

3 1761 08295350 6

...щаньска Доля

...аматичный образъ

...итя нашихъ мѣщанъ

въ 3 актахъ

написавъ

Романъ Сурмачъ.

PG
3948
L893M57
1907
c.1
ROBARTS

...ѣна 40 сот.

...ПЕРЕМЫШЛЬ.
...омъ о. Л. Джулынского.
...ѣловой 4 пѣдъ зарядомъ І. Лазора
1907.

Presented to the

LIBRARIES *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

DAVID CLENDENNING

Театральна Бібліотека Посланника Ч. 9.

Мѣщаньска Доля

драматичный образъ

изъ житя нашихъ мѣщанъ

въ 3 актахъ

написавъ

Романъ Сурмачь.

Цѣна 40 сот.

ПЕРЕМЫШЛЬ.

Накладомъ о. Л. Джулынского.

Зъ печатнѣ „Удѣлової“ подъ зарядомъ І. Лазора.

1907.

PRINTED IN POLAND

UNIVERSITY OF TORONTO JUL 27 '09 LIBRARY

ОСОБЫ:

Петро, старшій мѣщанинъ, боднарь и господарь грунтовый, лѣтъ 50.

Марта, его жена, лѣтъ 49.

Иванъ, ихъ сынъ, лѣтъ 26, боднарь.

Анна, выхованка Петра, вôдъ другого акту жена Ивана.

Романъ, Якôвъ, } боднарѣ вѣку Ивана.

Марко, терминаторъ Петра.

Семенъ, мѣйскій поліцай.

Майлехъ — жидъ.

Дѣе ся въ первôмъ и третôмъ актѣ въ хатѣ Петра. въ другôмъ въ хатѣ Ивана. Часъ дѣланя найновѣйша доба.

UKRAINIAN INSTITUTE
LIBRARY GIFT

Власнôсть свящ. Л. Джулынского.
Лаштинъ п. Бережаны.

Право представленя и перепечатаня застережене.

Актъ першій.

Сценя представляє мѣщаньску хату. На стѣнѣ образы, годинникъ, по серединѣ стôлъ, два крѣсла. при стѣнѣ лôжка.

За сценою чути голосъ Петра: Марко! що ты робишь? Голосъ Марка: Мене нема! Голосъ Петра: А гдежь ты? Голосъ Марка: Я пôйшовъ на вечѣрню! Голосъ Петра: А вертай скоро, бо я иду на мѣсто!

(По хвили входитъ на сцену Марта.)

Марта: Отъ свята недѣленька а якось довгимъ выдає ся той день! Старый пôшовъ до мѣста. Иванъ и Анна суть въ церквѣ, хлопецъ спитъ, анѣ слова до кого промовити. А тутъ такъ хотѣлабы я порадити ся, що менѣ почати. Журба давитъ серце, бачу я, що до злого иде у насъ, а кто знає, якъ зарадити тому! (Задумує ся.)

СЦЕНА II.

(Вбѣгає Марко, лѣтъ 16, одягненый въ селяньскій штаны а коротенькій кабатикъ, въ величезныхъ черевикахъ.)

Марко: Майстрова, знаєте що?

Марта: Ну, и що такого?

Марко: Новина буде!

Марта: Та яка, говори разъ!

Марко: Рузалія иде! я знавъ, що прийдутъ гостеньки!

Марта: Не плети дурниць. Гѣсть въ дѣмъ, Богъ въ дѣмъ.

Марко: А я волю утечи, бо я бою ся такого гостя. (скакає въ дверѣ, въ котрыхъ стає власне Розалія, такъ, що ударає цѣлымъ собою въ ню. Розалія скрикує ахъ!! и дофає ся. Марко хилцемъ утѣкає въ пѣдъ єи руки и кричитъ: Гостѣ, гостеньки! Марта пѣдходитъ до дверей.

СЦЕНА III.

Марта и Розалія, прибрана въ мѣщаньска, въ величезною книжкою до молитвы.

Марта: Прошу, прошу, витайте гостѣ и простѣтъ, що той хлопчиско налякавъ васъ!

Розалія: А гдежъ-бы я гнѣвала ся! Я цѣле жите несу крестъ свѣй, нѣкому, анѣ комашцѣ зла не зроблю а гнѣвати ся — то грѣхъ, ще и тяжкій. (сѣдає на крѣслѣ, а Марта на лавѣ.)

Марта: А щожь коло васъ чувати?

Розалія: Славити Господа Бога, жи-

вемъ якось, живемъ, хотяй якъ горохъ при дорозѣ. Выйшла я нынѣ до церкви, Господу помолити ся, ажь иде бачите Маріянна. Я зъ нею не дуже тее, бо то образа Божа, якъ она людей обмовляе, несотворенй рѣчи на кождого говоритъ, а щобы вы знали, що она на васъ казала? (присуваѐ ся зъ крѣсломъ до Марты.) Страхъ, що не говоритъ.

Марта: Якй то люде; кождого возьмутъ на языки!

Розалія: Ой богато грѣха на свѣтѣ, дуже богато. Кажу вамъ Марто, щомъ ажь ослабла чуючи таку облуду! Повѣдаѐ, що вашь Иванъ залюбивъ ся — повѣдаѐ — въ вашой выхованицѣ Аннѣ — що хоче ся зъ нею женити — повѣдаѐ, — що вашь анѣ чути того не хоче, — що нѣбыто Анна зъ хлопского роду, повѣдаѐ, що вашь сваритъ на Ивана — та бо ѐще мало, що нѣбы мавъ васъ выбити, щосьте обставали за молодыми. Господи, ажь грѣхъ повтаряти все. А я ѣй кажу: Маріянно не говорѣтъ того, бо то не ѐсть правда! Хотяй Иванъ любитъ Анну, а она зъ простого роду — такъ я повѣдаю — хотяй Петро не хоче позволити и сваритъ на Ивана, а нѣбы таки и побивъ васъ — все оно правда, та по що за таке голосно

казати? Якъ я за тотй пльотки розказала Оленѣ и другимъ, то такй вамъ лихй стали на Маріянну, що страхъ!

Марта: Ой много, много правды въ тôмъ. Иванъ, хлопецъ добрый и мудрый, въ вôйску выслуживъ, книжки читає, ремѣсникъ, хочь зъ свѣчкою другого шукай; ну и Анна дѣвчина, що лѣпшои невѣстки менѣ не треба. Колижь бо мôй старый уперъ ся, не позволю каже, и не позволю! Нехай ся и земля розступитъ, то не позволю!? Плакала я, просила, молила, и слухати не хоче! Конче хоче Ивана женити зъ маѣткомъ.

Розалія: Вы бо не знаете, що кухарка вôдъ жандармôвъ остритъ собѣ на Ивана зубы. Та якъ бы я вамъ за ню розказала, та то ледащо, непотребъ, а тотй грошѣ, що ихъ має, нечестнымъ придбанй способомъ. Но я вамъ анѣ слова не скажу, бо обмова (говоритъ тое дуже поважно) то грѣхъ, дуже тяжкій грѣхъ!

Марта: И тому зле у насъ! Робота не иде, Иванъ гризе ся, а Петро до варстату и не загляне! Майлехъ, не вôдступає вôдъ него нѣ крокомъ, и обѣцює, що его цехмайстромъ зробитъ. Старому набивъ ся той гонôръ въ голову, ходитъ по

мѣстѣ, другихъ частує, грошѣ тратитъ, хотяй самъ мало и що выпє.

Розалія: Ба, Майлехъ, якъ схоче, то свого докаже. Тажь всѣ майстры въ его кешени. Аво, Іосифъ немавъ анѣ шелюга при душѣ, а якъ прийшло ити на весѣлє она — така паскудниця — наперла ся новои хустки и новыхъ „тшевякôвъ," мусѣвъ зазичити у Майлеха! А стара хустка, где она стара — рôкъ тому якъ куплена, єще такожь не заплачена.

Марта: Такій то у мене клопôтъ. Кажу вамъ, що въ день супокою, а въ ночи сну не маю.

Розалія (встає.): Ахъ, треба менѣ спѣшити ся до дому скорше, єще молитвъ всѣхъ не вôдмовила.

Марта: Такъ скоренько идете? Та посидьте єще!

Розалія: Не могу, мушу ити, для людей не можна Господа Бога забувати.

Марта: Лишень прошу васъ не кажѣтъ нѣкому алѣ словечкомъ за те, що я передъ вами говорила.

Розалія: А гдежь бы я! Та я на крестъ заклену ся, у мене, якъ що учую, то якъ въ керницю упало! Абожь то я грѣшниця,

якъ та Маріянна. Вжемъ и забула, що вы казали! (Идутъ до дверей, выходятъ, по хвили.)

СЦЕНА IV.

(Входитъ Майлехъ, жидъ въ довгою бородою, розглядає ся по хатѣ.)

Гітъ гешефтъ! нѣкому нема въ хатѣ? Ну, ну, где оно пôйшло, той великій майстеръ? (сѣдає на крѣслѣ и бороду опирає на палици.) Тото хате, оно муситъ бути моє! Таке хате, въ самъ середина мѣста, я тутъ буду мешкало и моє дѣти и моє внуке! Я ему буду цехмайстромъ зробити, а потôмъ цехмайстеръ буде менѣ носило воду. Той мудрый Иванъ, то я єго зробило дурный Иванъ, я маю а кепеле!

СЦЕНА V.

(Входитъ Марта.)

Марта: А, панъ Майлехъ, якъ ся маєте?

Майлехъ: Ну, я собѣ маю! А где майстеръ?

Марта: Та гдесь въ мѣстѣ.

Майлехъ: То дуже зле, бо мы мали такій „гешефтъ, а гройсъ гешефтъ“ зробити!

Марта: Знаєте Майлехъ, я бою ся чогось, щобы мôй мужь черезъ васъ не бувъ стратный.

Майлехъ: Ой вай! таке бабске слово: „стратный!“ Чого оно маѣ бути стратный? Або я не маю головы? Мы спôльники, якъ бы оно було стратне, то я бы стратило, а я того не хочу! Слухайте (встаѣ и глядитъ въ вôкно), вы посылайте кого за Петромъ!

Марта: А кого я пôшлю? Хлопця гдесь нема, а я сама мушу хаты пильнувати.

Майлехъ: Я вже маю кому пôслати. (Стукаѣ въ вôкно) Семенъ, Семенъ, ходино сюда. Семенъ! (до Марты) Тото дурне поліцай — оно буде ходити!

СЦЕНА VI.

[Тй самй, входитъ Семенъ, въ старôмъ финансерскôмъ мундурѣ и въ старôй жандармскôй шапцѣ, котрои не скедаѣ. Въ рукахъ тримаѣ палицю. Стаѣ при дверахъ выпростованый, приклаѣ руку до скрани, якъ при войсковôмъ поклонѣ.]

Семенъ: Пане Майлехъ, мельдую послушно, щомъ нарокувавъ!

Майлехъ: Семенъ, вы ве бачили где Петра?

Семенъ: Заразъ: Бувъ я у Сурки — нема; въ Шльомы пивъ я чарку, не видѣвъ, у Гедайлы пили мы гаракъ и тамъ нема, на пропинаціи нема.... нѣ — хиба у Майлеха.

Майлехъ: Вы, идѣтъ и пошукайте Петра, и скажѣтъ, щобы прійшло тутъ, а я лишень скочу до Юрка, щобы оно менѣ на завтра фурманку зладило!

Семенъ: Мельдую, що Юрко завтра маѳ на поминки ѣхати!

Майлехъ: Що то поминки? Якъ пожичало пятку, то не ѣхавъ на поминки, а за процентъ, то оно не хоче поѣхати? Ну, я хочу бачити тѣ поминки, [пхаѳ Семена до дверей] Идѣтъ Семенъ, а я буду вамъ колись щось обѣцяти! Бувайте здоровѣ майстрова, ну, вы нѣвроку ѳще цехмайстриха будете! [Выходитъ.]

СЦЕНА VII.

Марта [сама:] Скѣлько разѣвъ входитъ вѣнъ до насъ, то и вещастѳ иде ѳго слѣдомъ. Мати Пречиста! ѳсли Ты не захоронишь насъ передъ лихимъ навѣтомъ, то пропадемъ въ лихолѣтю. На що менѣ паньства, на що менѣ богатои невѣстки; супокою и мира а щастя дѣтей — отъ чого бажаѳ сердце матери. [Задумуѳ ся.]

СЦЕНА VIII.

[Входятъ Иванъ, Анна — Марта. Иванъ и Анна цѣлуютъ руки Марты и роздягаютъ ся.]

Марта: Що дѣти, вже зъ церкви?

Иванъ: Такъ мамо, вже по вечерни. молили ся мы Господу Богу, щобы разъ скôнчило ся нещастє наше, бо довше не выдержу я тутки!

Марта: Щожь, хочешь насъ кинути? И ты бы мôгь полишити мене, ты, моя дитина?

Иванъ: [сѣдає на крѣслѣ, Анна и Марта на лавѣ.] Богъ знає, що радъ я руки собѣ вôдробити, якъ вôдроблявъ ихъ до нынѣ и не для себе, а для насъ всѣхъ. Та до чого оно веде? Тяжкою роботою нашою прокормляємо ся не мы, а чужй, и хôсна зъ неи нема! Тато понехали господарку и варстатъ. А якъ не робишь, то не лишень, що до хаты не прибуде, а єще треба выдати зъ неи. Зь вôдки взяти на то? Неразъ жалуемъ собѣ страву омастити а въ мѣстѣ тато мусятъ всякому горло напхати, щобы знавъ, що они майстеръ.

Марта: Иване, не годитъ ся такъ говорити — сежь отецъ!

Иванъ: Абожь я не люблю ихъ, або не почитаю, або не радъ душу за нихъ дати? Чужому не скажу я того, а вамъ сказати мушу! Єще и Майлехъ причѣпивъ ся до нихъ, обѣцює имъ грушки на вербѣ, а тато слухаютъ! Ото бѣда наша!

Марта: Що ино выйшовъ жидъ зъ хаты, пôславъ за вôтцемъ и верне тутъ!

Иванъ: Такъ то иде у насъ! Мѣсто, щобы мы всѣ въ одно лучили ся, помагали одинъ другимъ, памятали, що громада великій чоловѣкъ, то всѣ робимъ на одного, що не оре, не сѣе, а грошѣ збирає! Скôлько я разôвъ говоривъ: зробѣмъ спôлку, а грошѣ самѣ въ руки пхати ся будутъ.

Марта: Татови за те и не згадуй, та и людямъ не варто радити. Отъ вже и такъ назвали тебе мудрагелемъ, а жиды кричатъ, що то бунтъ! Черезъ то Майлехъ такъ юдитъ на тебе.

Иванъ: Нехай юдитъ, та Богъ свѣдкомъ, що не выюдигъ нѣчого! Мамо, я за васъ въ огонь и въ воду, вы родичѣ мои, вы мене ховали, вы учили любити Бога и все, що наше, дороге серцю, вы намучили ся надô мною, и я до смерти вамъ вдячный. Но и я чоловѣкъ и совѣсти своєй ломати не дамъ. Передъ Богомъ поклявъ ся я, що або Анна буде моєю женою, або никто, и додержу присяги.

Анна: Иване, не гнѣвай вôтця. Я сирота, родичѣ твои мене выховали, научали, и я не хочу ставати межи ними, а

тобою [встає она и Иванъ, Анна цѣлує руки Марыы.] Рôдной матери не любила бы я бôльше якъ васъ, и для того прошу васъ, позвольте менѣ ити въ свѣтъ, стати десь на службу, щобы черезъ мене не було въ хатѣ сьарнѣ и нещастя!

Иванъ [сильно:] Анно, що ты говоришь?

Анна: Отъ то, що менѣ каже мое серце!

Марія [встає, цѣлує ю въ голову:] Добра, честна дѣвчино! Оденъ Богъ знає, що я нынѣ поблагословити бы васъ обоє рада! Ты Анно, не говори о тôмъ, щобысь мала насъ кинути — хата та, твоя хата, ты трудилась тутъ все и побивала. Ты Иване жди лѣпшои хвилѣ; Богъ добрый, Вôнъ насъ потѣшитъ, зворушитъ серце вôтця и все гараздъ буде. А всѣ мы молѣмъ ся, молѣмъ щиро, бо молитва ломитъ желѣзо и она одна спасти и помочи намъ може!

Иванъ [мягко:] Мамо! нехай Пречиста благословитъ васъ за розраду и потѣху! А ты Анно, ты не кидай насъ! На що я трудивъ ся лѣтами, на що терпѣвъ при вôйску, на чужинѣ числивъ годины, коли Богъ позволитъ назвати тебе моєю женою! Не противити ся намъ божôй волѣ. Безъ

тебе день ставъ бы менѣ ночею, а я не выдержавъ бы тутъ нѣ однои годины.

Анна: И я радабы пôддати ся небеснôй воли и трудити ся разомъ зъ тобою! Та Пречиста нехай творитъ зъ нами, що для насъ найлучше.

Спѣвъ [на ноту:] Чомъ такъ скрыто.

Иванъ:

Кто поможе намъ въ пригодѣ,
Кто поборе пекла власть,
Щирымъ серцямъ въ рускôмъ родѣ
Кто надѣю имъ подасть!
Кто розгонитъ тѣни ночи,
Камень гроба вôдвалитъ;
И на нашй сонній очи
Кто пôшле спасенный свѣтъ?

Анна:

Кто сполучитъ Руси силы,
Подасть згоду и любовъ,
Щобъ до щастя мы стремѣли,
Щобъ вôджили въ славѣ знова!
Кто два серця, що страдаютъ,
Въ одно злучитъ въ божій часъ
Тыхъ потѣшитъ, що ридаютъ,
Кто спасе вôдъ горя насъ?

Всѣ разомъ:

Тамъ надъ нами въ ясномъ небѣ
Мати Божая царитъ,

Омофоромъ всѣхъ въ потребѣ
И въ нещастю сохранитъ!
Тежь до Неи Руси дѣти
Гласъ молитвы най плыве,
Бо для Неи, докъ намъ жити
Кожде серце щиро бѣ!

[Хвиля мовчання]

Марія: Спаси, спаси насъ Пречиста Мати, Тебе мы вѣрно хочемъ величати, Тобѣ служити Руси хочутъ дѣти, при Тобѣ серця вѣрою огрѣти; всегда надеждѣй, що до рѣдной хаты, пошле намъ долю Пречистая мати!

Анна: [Звернена до образа Пречистои.] Зъ сердецъ дѣвочихъ, зъ очей ихъ — слезою сплыве молитва, гень, гень въ облакъ ясный, паде россю отъ тамъ предъ Тобою. Ты насъ потѣшишъ въ сумотахъ напрасныхъ, и Русь во вѣки буде все спѣвати: радуй ся, радуй Пречистая Мати!

Иванъ: Зъ могилъ вотцовскихъ, зъ костей побутвѣлыхъ, зъ руинъ, що славу нашу памятали, шепотъ несе ся, шепотъ мольбъ несмѣлыхъ: єсли мы довго, ахъ довго страдали, єсли вѣками клались у могилу, и не щадѣли все власнои крови, о для Твоєи дѣялось любови. Мы уповаємъ, вѣримъ въ Твою силу, и кличемъ въ вѣ вѣры повнымъ словомъ: „Пречиста

крые своимъ насъ покровомъ! И не позволитъ Руси загибати. — Чистая Дѣва, Руси святой Мати."

[По хвили: вбѣгає Марко.]

СЦЕНА IX.

[Тѣ самѣ и Марко.]

Марко: Майстрова, кобы вы знали, що ся дѣе!

Марта: Щожь такого?

Марко: Розалія коло церкви зобрала всѣ бабы и розказує, що майстерь пе, що васъ бе, що вы Ивана хочете сватати зъ Анною, що Майлехъ взявъ майстра въ свои пазури — страхъ, що каже!

Иванъ: Нема дивоты, она такъ не вдъ нынѣ чорнитъ людей!

Марта: А я єще просила, щобы нѣчого не казала нѣкому.

Анна: Гдежь она безъ того выдержитъ? Анѣ гадки.

Марко: А я впавъ въ середину, схвативъ Розалію въ половину и заспѣвавъ собѣ: [Крутитъ ся и спѣває.]

Гецъ, кецъ, а вдъ уха,
Розалія цокотуха!

и полетѣвъ дальше. Иване! Романъ васъ проситъ, жде передъ хатою.

Иванъ: Заразъ иду!

Анна: А я загляну до коровы.

[Выходятъ Иванъ, Анна, Марко.]

СЦЕНА X.

Марта [сама:] Якась лѣпша надѣя вступае въ моє серце, кобы лишень не змѣнилось все на гôрше [глядитъ въ вôкно]. Идутъ вже; ахъ, кобы я того Майлеха на очи не бачила!

СЦЕНА XI.

(Марта, входятъ Петро и Майлехъ.]

Майлехъ: [кôньчитъ бесѣду:] Єще паны въ судѣ ся довѣдаютъ, буде зле. [сѣдае на крѣсло.]

Петро: Або я не кажу єму, не пхай ся, гдесь не сѣявъ! Що ся зъ него зробило! Вернувъ зъ вôйска, и теперь бунтує всѣхъ.

Марта: Ты за кого говоришь Петре?

Петро: За кого, якъ не за твого одинака, за Ивана. Намавляє людей; Богъ знае до чого, захочуе ся єму спôлку заводити, противъ жидôвъ ити!

Майлехъ: А якъ то можна? Жиды маютъ свôй рехтъ, своє право! Яке спôлке? Я гандлюю, на що спôлки? Або я не роблю выгоды, не пожичаю, не боргую, рôдне тато такъ не дбає за майстра, якъ я!

Петро: Никто не чувавъ за то у насъ, а ту челядникъ противъ цеху иде!

Майлехъ: Оно не дбає, що теперь вы Петро будете цехмайстромъ, абы я такъ здоровъ бувъ, що будете.

Марта: На що ему того, досыть клопоту маємъ и такъ! Лѣпше варстату пильновати.

Петро: Що ты знаешь! Бабскій волосъ довгій, а розумъ короткій! Може бути такій тамъ Павло цехмайстромъ, чому я не можу бути? Або ты не знаешь, що я тутъ зъ найстаршои мѣщаньскои родины? Мôй дѣдъ вже бувъ цехмайстромъ; тато бувъ заступникомъ, и я не гôршій.

Марта: Роби якъ знаешь, щобысь лишень не жалувавъ!

Майлехъ: На що жалувавъ, та то чистый гешефтъ, якъ вода! Лишень, щобы Иванъ губе замкнуло, бо инакше буде бѣда! Жидки вже хочутъ на него подавати, всюда подавати, до староства, до

суду, до штайрамту, до льотеріи, всюда. Я вамъ скажу, вы єго оженѣтъ, то жѣнка научитъ єго тихо сидѣти!

Петро: Я бы и нынѣ женивъ, та не послухає. Отъ, знайшовъ бы и жѣнку и грошѣ, ба — и шляхцянка трафила бы ся!

Марта: Абожь то мы мѣщане, що гôршого вôдъ шляхцянокъ? Або не трудимъ ся, або не горюємъ, що? А женити, то не такъ легко. Годѣ кого силувати, а еще рôдну дитину!

Майлехъ: Що то силувати? Батько скаже: ты собѣ будешь женило и конецъ, до ксеньдза пôйдете, музыка заграє, тай нема клопоту.

Петро: Чому нема клопоту! Грошей покладныхъ нема!

Майлехъ: Що то нема? У васъ нема, то я знайду, я собѣ пожичу, а вамъ зроблю выгоду. Або то мы не гандлюємъ разомъ, мы таки бôльше якъ спôлка!

Петро: Бо то весѣле кошгуе! Не буду сына женити якъ якій хлопъ; мы мѣщане чей, знаємъ нашь обычай!

Марта: Где теперь, коли бѣда докола, звычая ся тримати.

Петро: Певно, може хочешь, щобы всѣ пальцями на мене показовали, смѣяли ся зъ мене, ще дѣдомъ называли?

Майлехъ: Вы Петро, маєте рехтъ! Я буду помочи, вы менѣ тамъ винній трохи, то буде разомъ писати ся. Памятайте, женѣтъ сына, а я вже за решту самъ подбаю! А якъ оно конче схоче Анне брати?

Петро: Що? мôй сынъ маѣ брати хлопку, приблуду, наймичку? Скорше на марахъ волю єго видѣти. Доки земля мене носитъ — не позволю!

Марта: А якъ така есть воля Божа? то що буде?

Петро: Жѣнко! Сто разъ казавъ я тобѣ, не мѣшай ся до того! Не шукай собѣ невѣстки въ наймичцѣ, бо бы цѣле мѣсточко на мене плювало!

Марта: Видишь, Иванъ ю любитъ, и то щиро.

Майлехъ: Ай вай, що то любитъ. Хлопъ любитъ ковбасу, а муситъ ѣсти — борщь!

Петро: Пôдъ благословеньствомъ не позволю. Вже менѣ досыть того! Харлаки, що капоты порядноі не маютъ, цвѣркаютъ менѣ въ очи.

Майлехъ: Я ажъ бою ся, якъ прійде цехмайстра выбирати, то всѣ зачнутъ кричати, що Петра не выбирати, бо его сынъ хоче всѣ мѣщане встыдъ робити.

Петро: Не дождутъ мои вороги того казати! Вже я ся зъ нимъ розмовлю!

СЦЕНА XII.

Тѣ самѣ, входитъ Семенъ, по нѣмъ познати, що пьдпитый.

Семенъ: Мельдую послушно, щомъ всюда бувъ, у Майлеха и Шльомы, въ Ицѣ Баса и нема нѣгде... Аа! бодай васъ, запоморочило мене; я за вами всюда, а вы тутъ!

Майлехъ: Добре вже! Идѣтъ Семенъ до мене, нехай мое жѣнке васъ почастуе, а я васъ прошу майстре, вы приходѣтъ до мене, бо треба за роботу обчислити ся, а грошѣ, то я дамъ (выпыхае за дверѣ Семена и выходитъ).

СЦЕНА XIII.

(Петро и Марта.)

Марта: Петре! Правда, що стѣлько лѣтъ була я тобѣ вѣрною подругою, и ты не жалувавъ ся нѣколи на мене? Я тебе нынѣ прошу и молю, не противъ ся

щастю Ивана! Где намъ лѣпшои шукати невѣстки, якъ Анна?

Петро: Жѣнко, щобы не чувъ я бôльше вôдъ тебе того слова, розумѣешь? Що то, въ моей хатѣ всѣ бунтуєте ся на мене? Я тутъ майстеръ, я господарь! Схоче послухати, то добре, а нѣ, то я вамъ покажу, що зô мною нема жарту! Псомъ ся кину, а свого гонору допдати не дамъ!

СЦЕНА XIV.

(Тѝ самѝ, входитъ Иванъ).

Петро: Добре, що приходишь. Слухай Иване! цѣле мѣсточко называє тебе бунтôвникомъ. Жиды хочутъ на тебе жалобу подавати!

Иванъ: Нехай подаютъ! Нехай напишутъ, що я намавлявъ людей до ихъ добра, абы они и робиди а за свою роботу хлѣбъ мали. Намавляю ихь до спôлки, а за то кары нема, хиба похвала!

Петро: А знаєшь ты, що черезъ тебе мене цехмайстромъ не зроблятъ? Чи за те такожь тебе хвалити, що псуєшь рôдному вôтцеви?

Иванъ: Не псую я нѣчого, та скажу правду, що зъ цѣлои души радъ я, щобы

васъ не выбрали. Дивѣтъ, вже теперь господарства у васъ якъ бы не було, а варстатъ не несе нѣчого. Мы, нѣбыто перший межи нашимъ цехомъ, а бѣдуемъ гôрше селянъ на селѣ. Робимъ на жида и конецъ!

Петро: Такъ, то ты опѣкуномъ моимъ ставъ? А може запросишь мене на весѣле, зъ хлопянкою, що?

Иванъ: Тату, не зобижайте ѥи! Она була вамъ якъ рôдна дитина. Чого противити ся щастю нашому? Чи мы не будемъ о все дбати, чи не будемъ трудити ся?

Петро: Чекай! я тобѣ скажу щось: скорше на моей долони волосъ выросте, якъ ты оженишь ся зъ нею! Зъ торбами иди, босыми ходи ногами, а памятай, що мы мѣщане! А теперь знай, що оженишь ся тамъ, где я тобѣ велю!

Иванъ: Нѣ тату, противъ серцю никто не зневолитъ мене ити!

СЦЕНА XV.

(Входитъ Анна.)

Петро: Що? Ты менѣ перечишь? Ты менѣ? И то черезъ кого? Черезъ гадюку,

яку я выплекавъ на власнôй груди, — черезъ знайду? (до Анны). Вонъ менѣ зъ мого дому, вонь, бо псомъ выгоню, вонъ! За мôй хлѣбъ, за мое добро.... така заплата! зъ моєй хаты!

(Анна и Марта плачутъ.)

Иванъ: (поступае на передъ.) Тату, наколи она пôйде, то и мене тутъ не потреба! Я маю свои лѣта. Для васъ бувъ я добрымъ сыномъ, а вы якъ менѣ платите за то?

Петро: Такъ? То обое забирайте ся прочь! иди, шукай щастя! Вôдъ нынѣ я тобѣ не отецъ, ты менѣ не сынъ.

Марта: Петре, схамени ся, що кажешь?

Петро: Знаю, що кажу, не одурѣвъ еще! Щобы менѣ и слѣдъ по васъ застигъ! Забирайте ся! (сѣдае на лавѣ, тяжко вôддыхае.)

Иванъ: Тату, я иду! Нехай вамъ Господь дае найлѣпше, щобысьте не жалували того. Я все для васъ найлѣпшимъ буду сыномъ — а теперь — бувайте здоровй. (Бере Анну за руку и выходятъ.)

Марта: (Кидае ся до дверей зъ крикомъ.) Дѣти мои!

Куртина спадае.

Конецъ акту первого.

Актъ другій.

Дѣє ся въ комôрнôмъ, въ хатчинѣ Ивана. Видно убожество, пару боднарскихъ поправокъ и знарядôвъ. На лавѣ сидитъ Анна и шие, Иванъ робитъ коло бочôлки.

Анна: И щожь намъ, Иване дальше робити?

Иванъ: Богъ Отецъ не дасть загибати, и не погибнемъ! Дбає Вôнъ за воздушнй пташата, то и на насъ не забуде!

Анна: Роботы нема, а завтра и хлѣба не стане. Ой Иване, певно карае насъ Богъ за то, що безъ благословеньства твого вôтця пôйшли мы до вѣнця.

Иванъ: Нѣ, моя Анно, годѣ було довше ждати! Хотяй крôмъ церкви не бачили ся мы нѣгде, а все таки люде стали насъ обмавляти. Тажь не було иншои рады. Противъ волѣ отця не зробивъ бы я нѣчого, що не противило бы ся моѣй совѣсти. Та тутъ отецъ завинивъ, а не мы. Прійде хвиля, що и вôнъ спôзнає то.

Анна: Нечувано нѣколи, щобы отецъ такъ ворогувавъ на сына.

Иванъ: Не робитъ вонъ того зъ себе самого! Майлехъ доводитъ єго до всякого нещастя. Выбрали вотца цехмайстромъ; вонъ гонорує ся тымъ, а властиво рядитъ всѣмъ Майлехъ. Чую, що все новй жичитъ татови грошѣ, въ дома господарка вже пропала, а въ варстатѣ челядникъ робитъ, що хоче. Ой, зле оно скончитъ ся.

Анна: Коло насъ вже нынѣ дуже зле, и хиба треба намъ ити где инде шукати хлѣба.

Иванъ: Не забувай на небесну Анно помочь! Правда, Майлехъ зробивъ то, що ніякій майстеръ не дає менѣ роботы, бо жидъ грозитъ, що не дасть грошей и не поборгує дерева. Таки конче хоче ся позбути мене зъ вотси. Та я не трачу надѣ. Дали добрй люде ось ту капанину, що ю роблю, все буде пару грошей на день, два, а не буде новои роботы, то пойду до камѣня; на хлѣбъ муситъ выстати. А може змилосердитъ ся Господь Богъ и допоможе; пришле доброго чоловѣка, що поратуе? Тажъ я не хочу милостынѣ, хочу роботы, хочу честно працювати, щобы лишень не мерти голодомъ, не тыняти свѣтомъ, не

проклинати долѣ — та не плакати на невдячнôсть свѣта!

Анна: Нынѣ нема що и варити, хиба пôйду где крупъ зажичу!

Иванъ: Нѣ Анно! нехай свѣтъ не знає за нашу бѣду, нехай не посмѣхає ся. Прошена страва не накормитъ насъ, лѣпше голодомъ потерпѣти, якъ сорому нажити ся. Маю пару грошей, купишь хлѣба, щобы для тебе стало, а я щось подумаю на дальше.

СЦЕНА II.

Тй самй, входитъ Марта: (Анна зрыває ся, пôдбѣгає до неи, цѣлуе руки, веде до лавы, саджає, Марта вôддає ѣй кошикъ).

Анна: Мама прійшли! Нехай вамъ Богъ заплатитъ, що не забуваєте на насъ!

Марта: А гдежь бы я могла забути? Одныхъ я васъ маю на свѣтѣ. Принесла я тобѣ доню трохи кашѣ и хлѣба и грудку масла.

Иванъ: Якй вы мамо добрй! А що въ варстатѣ чувати?

Марта: Зле сынку, дуже зле! Новый той челядникъ, якъ не пе, то фушерку робитъ; тата цѣлый день нема, а Май-

лехъ то вже цѣлый господарь въ хатѣ. Мало що не ночуе у насъ! А тутъ податокъ не заплаченый, въ банку довгъ, а процента не плаченѣ, а скôлько Майлехови виненъ, то вже не знаю. Ой вѣщувало мое серце, що до злого оно иде!

Анна: Мамо, мамо, а я нѣ дня, нѣ супокою въ ночи не маю. Совѣсть менѣ выкедуе, що все то черезъ мене!

Марта: Бо ты еще дитина, моя Аннс! Хотяй бы и тебе въ тôмъ не було, то нещастя не вôдмѣнивъ бы никто. А такъ вôдрадою для мене, що бодай Иванъ, хотяй въ бѣдѣ, въ горю, а все маѣ жѣнку, яку ёму Богъ судивъ. (До Ивана.) Що менѣ Иване робити? Говорити татови нема що, сердитъ ся, кричитъ, ба, частѣйше до чарки заглядае. Цѣлый день ходить зъ тыми майстрами, они его гонорують, а вôнъ имъ платитъ, тѣшитъ ся, що у Майлеха всѣ его шанують. Колись на весѣлю кинувъ музыкамъ цѣлого риньского и то пожиченого, бо каже, цехмайстрови встыдъ менше давати!

Иванъ: Чувъ я про те, чувъ, и серце менѣ крае ся на гадку, що буде дальше! Майлехъ еще нѣчого не каже, но я бачу, що вôнъ напосѣвъ ся васъ знищити, такъ

якъ знищивъ многихъ. И то удасть ся ему, если тато не выречутъ ся того панъ-ства, то, щобы и десятъ челядникôвъ робило, то не настарчатъ на все. Отъ бѣда и конецъ.

Марта: Колись Майлехъ наперъ ся конче, щобы я ему дала гуску. Я анѣ слухати не хочу, та пошварготѣвъ щось тихо до батька, а той скрикнувъ: „дай!“ и мусѣла я дати.

Анна: Иде людска кервавиця, иде въ жидôвскѣ руки, а мы не умѣемъ ся боронити! А Иванови черезъ кого не хочутъ дати роботы? Майлехъ всему виноватый!

Иванъ: Гей, гей, милый Боже, щобы то кôлькохъ майстрôвъ злучило бы ся въ одно, то той самъ Майлехъ спѣвавъ бы дуже тоненько! Та нема у насъ єдности, нема вѣры въ себе самыхъ, и тому мы бѣднѣ и закрѣпощенѣ. (Въ сѣняхъ чути стукотъ чобôтъ).

Анна: Ктось иде до насъ. (Пôдходитъ до дверей).

СЦЕНА III.

Тѣ самѣ — входитъ Розалія.

Анна: Гостѣ до насъ, просимъ до хаты.

Розалія: Я такъ на хвильку лишень, подивити ся на васъ! Отъ и вы Марто тутъ, прійшли дѣтей вôдвѣдити (сѣдає). А Иванъ вже майструє славити Господа Бога!

Иванъ: Таке моє майстерство якъ и ваше, бо обоє не платимо податку, хиба, що вы губою бôльше намозолите ся, якъ я руками!

Розалія: Жартуйте здоровй. Знаєте, ишла я тутку, тай поступила до кухарки вôдъ жандарибвъ. Кажу вамъ, яка то погань, ажь грѣхъ честному чоловѣкови зъ нею говорити! Замужь иде за шляхтича!

Марта: Овъ, а то за якого?

Розалія: За того, що въ горальни воламъ печатки выбиває!

Иванъ: Добра шляхта, тажь вôнъ сидѣвъ въ криминалѣ!

Розалія! Ой Иване, вы не знаєте, що то грѣхъ людей обмовляти! Дуже тяжкій грѣхъ! Тай, якъ зачала менѣ кухарка на васъ вôдказувату, а дурный — каже — Иванъ, я маю пять сотокъ и — каже — сукнѣ маю и зъ доброго — каже — я роду, тато шевцемъ бувъ а вôнъ взявъ собѣ — каже — хлопку, просту...

Иванъ (кидає обручь): Ну, ну, вже добре, я дальше слухати не хочу бабскихъ дурниць вашихъ и вашои кухарки.

Анна: А нехай собѣ я буду и проста и дурна, кобы честна, та не ильоткарка.

Розалія: Я сама такъ кажу, бо то грѣхъ великій. А зновъ Маріянна, що не казала за вашого чоловѣка Марто! Тажь вчера — повѣдає — чвертôвку пива поставивъ у Майлеха; Марта чобôтъ не має — повѣдала — а Петро жалує ѣй справити. Тай дуже васъ жалувала, повѣдає, що добра жѣнка, несе до Ивана, що може, бо бы они — нѣбы то вы, Иванъ и Анна зъ голоду померли. А колись були крестины у Пацака и Петро бувъ, и навѣтъ оберка танцювавъ (встає) кинувъ на скрипку, бо зъ музыками було, коруну и ставъ спѣвати:

Майстеръ же я майстеръ,
До того цехмайстеръ!

спѣваючи крутитъ ся, якъ въ танци, въ тôй хвили вбѣгає въ хату Марко, хапає ю въ половину, крутитъ и спѣвае:

СЦЕНА IV.

Тѣ самѣ и Марко.

Марко: А я Рузалія,
Панна, якъ лелія! гопъ, гопъ, гопъ!

Марта: Хлопче, що робишь? (Марко пускає Розалію.)

Розалія: Тфу, нещасте зъ хлопчискомъ. Не встыдъ тобѣ, ты погане якійсь!

Марко: Ой встыдъ, еще якій встыдъ, та що робити! А вы майстрова ходѣтъ до хаты, бо челядникъ упивъ ся. Шибку збивъ, пса скалѣчивъ и теперь такъ спѣває на цѣлу ґереґу, що коты показали ся! а жидамъ зо страху пейсы дубомъ стали,

Марта: Кара Божа зъ піякомъ. Ой, бодай на свѣтъ бувъ не родивъ ся той, кто выдумавъ горѣвку. Все зле на свѣтѣ черезъ ню!

Иванъ: Певно! Кобы не горѣвка, то и наши люде не булибы дѣдами. Колись мѣщане наши ходили въ жупанахъ, носили золотисти пояси, мали маєтки, все мали, а нынѣ що маємъ? Одинъ ремѣсникъ въ мѣсточку выжити не може, а тутъ кôлькадесять шинкôвъ єстъ, жиды жіютъ, въ саєтахъ ходятъ, доньки вѣнуютъ, мясо ѣдять.....

Розалія: Правда! говорите якъ єгомость на проповѣди. Мôй небôщикъ то пивъ и пивъ, ажь ся на смерть запивъ! А я горѣвки, анѣ до очей не хочу.

Марко: Певно, що до очей нѣ, лишень до горла. Для кого вы все берете у Шандли до флящчинки, га?

Розалія: Не слухайте добрй люде, не слухайте! Разъ браламъ на крижѣ, бо́льше нѣколи. Я не такъ якъ другй, що то....

Марта: (перебиває ѣй). Бувай здоровый Иване, пращай Анно.

Анна: А зайдѣтъ мамо завтра.

Марта: Зайду, дѣточки, зайду, певно зайду.

Розалія: И я зайду, кобы лишень хвильку часу найти.

Марко: Не шукайте дуже — и за ро́къ буде часъ!

(Марта и Розалія выходятъ.)

СЦЕНА V.

(Иванъ, Анна, Марко).

Иванъ: Щожь Марку, берешь ся до роботы, чи все тобѣ пустота въ головѣ?

Анна: Певно жидамъ козы полошишь, що?

Марко: Ой майстре, не все пустувати! Якъ гляну я на нашь варстатъ, то ажь неразъ заплачу. Роботы нема, челядникъ

робитъ, що хóче, а майстéръ и нé загля-не. А вже той жидиско, то тяки приказує, якъ бы майстромъ бувъ. Якось прийшовъ зъ майстромъ до насъ и чѣпає ся мене, що я нѣчого не роблю. А я кажу: вамъ що до того? у васъ терминую, чи що? Якъ вамъ розкричавъ ся, ставъ кидати ся, то ажь майстеръ менѣ давъ пару клепокъ. Чекай жиде, не дарую я тобѣ за мои клепки, колись я тобѣ тоту сиву бороду цѣлкомъ обсмушу!

Иванъ: Ты Марку уважай на себе, бери ся до роботы, бо выйде часъ наука а нѣчого не будешь знати!

Марко: Не штука робити, кобы було що! Отъ нынѣ: роби, якъ нема кусня дерева, хиба натешу клепокъ зъ пяного челядника. А здали бы ся они, бодай Розаліи до головы повставляти, щобы не обмовляла людей! Позвольте, я за васъ натягну тотй обручѣ, або часу не маю, чи що? (Бере ся до роботы и то скоро.)

СЦЕНА VI.

(Тй самй, входятъ Романъ и Якóвъ.)

Иванъ: Витайте дорогй мои, витайте! Сѣдайте, прошу.

Романъ: Ишли мы туда, тай зайшли до тебе. А що Анно, здорова?

Анна: Славити Господа Бога, якось иде оно!

(Романъ и Якôвъ сѣдаютъ на крѣслахъ, Иванъ на лавѣ, Анна коло вôкна зъ шитемъ, Марко робитъ.)

Якôвъ: Щожь Иване, роботы нема?

Иванъ: Нема и видно не буде! За челядника не приймутъ, а майструвати самому годѣ.

Романъ: Що то майстерство нынѣшне варта. Колись, казали мои дѣдо, що нашй майстры возили роботу на десятки миль, а нынѣ везутъ хиба тачками до Майлеха.

Яковъ: Анѣ гадки выжити зъ ремесла. По хатахъ бѣда, хлѣба нема; на селѣ людямъ стократь лѣпше жити.

Иванъ: И все гôрше и гôрше. Дивѣтъ на наше мѣсточко. На ринку, якъ то кажутъ, самй жиды. А перше все то були мѣщаньскй домы. Мешкали дѣды и таты нашй, въ свѣтлицяхъ, мали варстаты, робили. А жидокъ щасливай бувъ, якъ зъ заду вынайнявъ кôмнатку; въ три каблуки гнувъ ся передъ мѣщаниномъ — господаремъ. Стали жиды пожичати грошѣ мѣщанамъ, а мѣщане стали забувати на роботу, а памятали на фляшку, жидъ си-

дѣвъ тихо, интабулювавъ ся на хату, за процентъ замешкувавъ передну частъ дому, а мѣщанина пхавъ въ кôмнату вôдъ заду а потôмъ выкидавъ цѣлкомъ, а самъ бравъ хату на себе. Поволи забрали цѣле мѣсточко, взяли въ руки ремесло, єще смѣяли ся, що мы самй о то просили!

Яковъ: Свята правда! Передше були всюда мѣщане въ почитаню, а нынѣ никто о нихъ не пытає, леда кто называє ихъ жидôвскими наймытами, а бѣда колыше ихъ дѣти.

Иванъ: Та якъ не має бѣда бути, коли и холоднй и голоднй хочемъ ѣсти и пити, а за роботу не дбаємъ. Кôлько то нашихъ цѣлый день ходитъ по мѣстѣ зъ заложеными руками — Богу часъ крадутъ!

Анна: Вже оно хиба инакше не буде!

Иванъ: Чому не буде? Нѣколи на ничо не єсть запôзно! Лишень зъ Богомъ, а дасть ся все зробити.

Романъ: Кобы то знати, що переломишь Майпехову силу!

Яковъ: Чому бы нѣ? Якъ бы насъ назбирало ся бôльше, то бы все ся удало, а оденъ, два, що зроблятъ?

Иванъ: По моѣй гадцѣ двохъ, трехъ то вже сила, ще и яка! Буде Майлехъ ворогувати, мы робѣмъ своє, а побачитъ четвертый, що обходимъ ся безъ Майлеха, и собѣ до насъ пристане. Побачутъ другій, добре желаючій намъ люде, що мы трудимъ ся, то и они поможутъ, дорадятъ.

Романъ: Видишь Иване, я и Якôвъ мы бы готовій були щось зачинати, та твôй отецъ цехмайстеръ, еще на тебе лихій, може все попсувати!

Иванъ: А чи вы безъ мене не обôйдете ся? Я и такъ бѣдакъ, до спôлки не внесу нѣчого, а пораду дамъ вамъ охотно!

Якôвъ: Якій ты чесный Иване! Но безъ тебе, безъ твоєи головы мы не начнемъ нѣчого! И такъ треба то роздумати, нарадити ся, щобы на зле не вышло!

СЦЕНА VII.

(Тій сами, входитъ Майлехъ въ шапцѣ, палиця пôдъ пахою.)

Майлехъ: Добрый день, Иване, якъ ся маєте?

Иванъ: Добре. Та прошу васъ, скиньте шапку и не тыкайте менѣ, бо разомъ мы гуссй не пасли.

Майлехъ: (Скидае шапку.) Ой вай, яке вы гонорне, я у вашого тате въ шапкѣ сиджу, бо мене голова ломитъ, а вы таке молоде.... Ну, ну, най буде и такъ.

Иванъ: Щожь вы менѣ скажете нового?

Майлехъ: Зайдѣтъ вы до мене, бо я маю до васъ дуже деликатный гешефтъ, самъ цимесъ для васъ!

Иванъ: Ходити до васъ не маю часу и охоты — а маєте що казати, то кажѣтъ тутъ голосно!

Майлехъ: Ой вай, я не хочу, щобы всѣ чули то, я маю до васъ дѣло!

Романъ: То мы зъ Яковомъ выйдемъ!

Иванъ: Нѣ, сидѣтъ! Я не маю нѣякихъ тайнъ, хоче, най говоритъ, а нѣ, то нѣ!

Майлехъ: Ну, я скажу, (сѣдае на лавѣ) лишень сяду, бо я старый, ноги менѣ болятъ! Я Иване васъ знаю вôдъ мале дитине, я васъ такъ люблю, ой вай, такъ люблю....

Марко: (перебивав). Якъ псы дѣда!

Майлехъ: Тихо, ты паскудникъ, чого ты не идешь до дому? Я Иване, хочу вамъ зробити добре. Тутки пару миль зъ вôдти, то недалеко, въ горальни треба боднаря. Я заразъ задумавъ на васъ и прийшовъ вамъ сказати, я напишу письмо до тамтой вѣрникъ, а вы идѣтъ, таки заразъ идѣтъ, тамъ вамъ буде якъ въ небѣ! Ну, подякуйте менѣ за то!

Иванъ: Заразъ подякую! Слухайте Майлехъ! Я знаю що вы и другій дали бы много, щобы мене выгрызти зъ вôтси. Вы боите ся моеи гадки, щобы не завязати спôлки. А дотого, хиба я не бачу, до чого оно иде? Вы хочете зъ торбами пустити мого ôтця, може не такъ? Та я вамъ все на переповѣ. Но знайте (поважно): Скорше голодомъ тутъ погибну, а не рушу ся зъ мѣсця. Буду конавъ, а кликати буду: „гей люде, ратуйте ся, спасайте вôдъ Майлеха и ему подôбныхъ!“ Розумѣете!

Майлехъ: Ой вай, що вамъ прійде зъ того? Вы тутешныхъ людей не збунтуете, бо они робити не хочутъ, они хочутъ мати легко грошѣ и конецъ. Або Майлехъ ихъ кличе до себе? Якъ бы они робили, не выдавали надъ станъ, тобы и безъ Майлеха обôйшли ся!

Иванъ (до Романа и Якова:) Чуєте? отъ забувъ ся панъ Майлехъ и разъ сказавъ святу правду. Кто трудитъ ся и жіє мѣрно, той обôйде ся безъ Майлеха!

Майлехъ: Ну такъ! я добрый, якъ кто прийде до мене, то я поможу, чому нѣ, я и вамъ хочу помочи, я на початокъ пожичу вамъ, Иване десятку, вы ѣдьте лишень!!

Иванъ: Дякую за вашу доброту! Я волю зачекати, ажь....

Марко (перебиває:) Майлеха вынесутъ на окописко!

Майлехъ (до Марка:) Що то есть, ты гунцвотъ..... ты!

Иванъ: (кôнчитъ) ажь вы пересвѣдчите ся, що єще не цѣлкомъ пропала сила мѣщаньства, що не зовсемъ пôддало ся оно пôдъ вашу власть, що оно двигне ся, и що Майлехи спôзнаютъ, що не они тутъ панами, а мы.....

Майлехъ: (встав) Ну, закимъ то буде, то вы премудре зъ голоду умрете. Я вамъ то кажу, я Майлехъ, я вамъ буду научити, я все знаю, я.... (иде до дверей.)

Марко: Чекайте, я вамъ вôдчиню; (пôдходитъ, вôдчиняє [двери,] Майлехъ выходитъ

Марко підставляє ему ногу, Майлехъ падає на порозѣ, зрываєся и выбѣгає, Марко вертає до роботы.)

Марко: Отъ маєзамою клепку!

Яковъ: Видишь Романе, нема що нагадувати ся. Учитъ насъ жидъ розуму, подякуймо за науку.

Романъ: Певно що такъ. Я готовый нехай буде, що хоче, а таки разомъ, якъ буде насъ трехъ, то не дамо ся.

Анна: Господь Богъ допоможе, а правда побѣдитъ.

Иванъ: Га, що правда, то прийде ся намъ не одну тяжку перебути хвилю. Но кто не умѣє поборити перепонъ, не вартъ, що жіє на свѣтѣ. Найлѣпше смакує хлѣбъ, придбаный въ потѣ чола. Не забуваймо на то!

СЦЕНА VIII.

(Входитъ на передъ Семенъ, по нѣмъ Петро, за ними Майлехъ).

Иванъ: Отецъ, чи може бути?

Петро: Жаденъ отецъ! Менѣ, яко цехмайстрови донесли, що тутъ робитъ ся фушерка, що я бачу власными очима. До того ты вѣдмовивъ менѣ хлопця и даєшь

ему у себе роботу. Поліцай, того хлопця заведѣтъ до уряду громадского, а начальникъ замкне его. А тото все начине заберѣтъ и роботу такожь. Я цехмайстеръ наказую тое!

Романъ: Пане цехмайстеръ, тажь то вашь сынъ!

Петро: Мене не сынъ выбравъ, а цѣлый цехъ. Я сына не маю. За недозволену роботу староство замкне его.

Майлехъ: Ну, а що Иване, кто мудрѣйше, Майлехъ, чи ты?

Петро: Чогожь Семене стоишь?

Семенъ: Мельдую послушно, бо нема где сѣсти!

Петро: Дурный ты, бери начине и хлопця.

Марко: Ого, нема дурныхъ! [тручав Семена, дав пштычка въ нбсъ Майлехови и выбѣгав ва дверѣ].

Иванъ: (выступав на передъ) Отче, чи вы вже не маете милосердія и надъ дитиною своєю? Чи жидъ вамъ милѣйшій вбдъ власной крови? Згадайте на Бога!

Петро: Ты менѣ не пыскуй, бо я цехмайстеръ и есмь туть въ урядованю!

Дальше Семене! (Семенъ хоче брати начинє, но Якôвъ стає межи нимъ а начинємъ).

Якôвъ: Пане цехмайстеръ, то начинє моє, та робота моя. Я майстеръ а Иванъ вôдъ тои хвили мôй вспôльникъ. Мого начиня брати не дамъ, розумѣєте!

Майлехъ (до сцены): А шварцйюръ на него!

Петро (замѣшаный): Такъ? Побачимъ, що на то скаже сгароство!

Якôвъ: То менѣ байдуже, та уважайте, щобы судъ не сказавъ вамъ, що грабити и вамъ не всегда вôльно. А коли вы тутъ, то я вамъ кажу, що кôлькохъ насъ завязало спôлку на роботу и Иванъ до неи належитъ.

Петро: Добре — ходѣмъ дальше! (хоче ити, Иванъ хватає его руку).

Иванъ: Отче, не лишайте въ гнѣвѣ тои хаты, яжь ваша дитина!

Петро (обертає ся до него и вырыває руку): Я не маю дитины. Моя дитина супротивила ся моєй воли, и я при смерти не прощу ѣй того! (выходитъ, за нимъ Майлехъ).

СЦЕНА IX.

[Тй самй безъ Петра, Майлеха и Марка).

Семенъ: А теперъ вже я цѣлкомъ дурный, не знаю що брати, хиба возьму ноги за поясъ, тай пôйду до Майлеха! [выходитъ].

СЦЕНА X.

[Тй самй безъ Семена].

Анна: Боже, Боже, вѣчне прокляте отця надъ нами, то страшне!

Иванъ: Анно, уповай на Пречисту, Она насъ не оставитъ!

Якôвъ: Иване! Я вôдступаю свôй варстатъ. Вчера при подѣлѣ дôставъ я пять сотокъ и грошѣ тй даю смѣло и певно до нашои спôлки.

Романъ: А я лучу ся зъ вами и поможу, чимъ буду мôгъ. Иванъ най орудуе а мы за его пôйдемъ радою.

Иванъ: Коли така воля Божа, то згода. А я присягаю вамъ, що скорше душу положу, якъ дамъ пропасти одному грошеви [подаютъ собѣ руки].

Анна: Слава, слава будь Богу!

Иванъ: Будемъ трудити ся, надѣяти ся на Бога, и правда вже буде горою.

Спѣвъ.

Иванъ, Анна, Романъ, Якôвъ [на арію: где згода въ родинѣ].

Где праця всѣхъ лучитъ, роздору где нема,
Тамъ горе минає и гибне злобы тьма,
Любови, вѣры, згоды, обильній певно плоды,
Труженники зберутъ!

(2 разы).

Куртина спадає.

Конецъ акту второго.

Актъ третій.

Сцена та сама, що въ актѣ першôмъ. Марко сидитъ на малôмъ стôльчику и теребитъ бульбу зъ кошика въ горнецъ.

Марко: Вчера бульба, нынѣ бульба, а завтра, то вже и бульбы не стане. Злодѣй жидъ, добре привчивъ майстра. Та майстеръ, якъ майстеръ, а майстровои менѣ шкода. Выплакала она вже свои очи; теперь и слезъ бôльше не має. Передше

бувало, то майстрова несла до Анны, що могла. Теперъ Анна неразъ загляне и принесе, що може. Ой не знаю я, чи довго оно єще буде того. Варстатъ порожный, роботы нема, челядникъ приблуда закравъ що мôгъ зъ начиня и пôшовъ въ свѣтъ, а ты Марку мѣсто обручѣ набивати, тереби бульбочку. Пôйшовъ бы я до майстра Ивана, — тамъ то разъ, двайцять спôльникôвъ разомъ матеріялъ спроваджуютъ, зъ жида смѣютъ ся. Та жаль менѣ кидати майстровои, она сама бѣдна; нѣ воды кому принести, нѣ дровъ нарубати, гей, гей, бѣда тай тôлько!

СЦЕНА II.

[входитъ Розалія и Марко.]

Марко: Диви, гостеньки идутъ, та єще и дорогенькй!

Розалія: Майстровои нема?

Марко: Нема, дôзнала ся, що вы до насъ идете, тай утѣкла, щобы грѣха не бачити.

Розалія: Встыдъ, Марку, таке говорити, ты знаешь, що я смирна, божа жѣнка.

Марко: Знаю, знаю, сѣмъ миль зъ пекла родомъ. Ба, кобы вы знали, що ся у насъ стало!

Розалія [присуває ся на пальцяхъ]: Господи, що такого?

Марко: Е нѣ, вы бы єще кому сказали.

Розалія: (складає пальцѣ рукъ на хрестъ и цѣлуе ихъ) Отъ крестомъ ся божу, що анѣ словечкомъ не скажу! Скажи Марку, що тутъ було!

Марко: Е, за дурно казати, немудра рѣчь!

Розалія: Мôй Марку, знаешь, я бѣдна вдовиця; сама нѣчого не маю, отъ то, що добрй люде дадутъ — то ось тобѣ крайцарь [шукає] маешь, скажи?

Марко: Що крайцарь? и два буде мало! Або я дитина, щобымъ крайцарь бравъ, я хлопъ, на тютюнъ давайте, а нѣ, то не скажу [теребить дальше бульбу].

Розалія: Мôй солодкій, мôй добрый, а гдежь менѣ на тютюнъ знайти?

Марко: Давайте то, що наготовили до Шандлѣ на горѣвку, выстане для мене, єще и для васъ ся лишитъ. А такои новины єщесьте не чули.

Розалія: Справдѣ таке цѣкаве?

Марко: Ба! и жандармы будутъ за те знати!

Розалія: И жандармы? Господи! Маєшь, маешь Марку на тютюнъ, послѣдне даю — а скажи менѣ! [дав грошѣ].

Марко: А не скажете нѣкому?

Розалія: Тэжь я закляла ся.

Марко [приступае до неи и таинственно говоритъ]: Побивъ, страхъ побивъ!

Розалія [такъ само таинственно]: Кто?

Марко: Майстеръ. На передъ молотомъ, а потомъ сокирою, якъ ставъ бити, ажь лячно було, ажь волосе дубомъ стало!

Розалія: А гдежь она? лежитъ?

Марко: Вже ю взяли!

Розалія: Мати небесна! Взяли? а я нѣчого не знала. А где взяли?

Марко: До жандармовъ.

Розалія: Певно до мѣста, до шпиталю повезутъ.

Марко: Нѣ, до пивницѣ дали.

Розалія: Що, еще заперли? А щожь она тамъ зробитъ? А то звѣръ, власну жѣнку такъ побити?

Марко: Кто побивъ жѣнку?

Розалія: А твôй майстеръ; дивѣтъ хлопчиска, самъ казавъ и еще пытає!

Марко: Та бо вы дурне кажете! Та гдежь майстрову побивъ майстеръ!

Розалія: То Анну такъ набивъ?

Марко: Та где Анну!

Розалія: Ну, то когожь?

Марко (кричитъ ей до уха): Бочку на капусту для жандармôвъ побивъ майстеръ и то еще тамтого року!

Розалія (возноситъ руки до горы): А Богъ бы тебе покаравъ шибенику! Вôддай грошѣ, заразъ менѣ вôддай!

Марко: Нема дурныхъ! На горѣвку вамъ стане еще.

Розалія: Та я тобѣ голову побю! (хоче хватити его, Марко смѣючи ся обѣгає до кода сцены, Розалія за нимъ).

СЦЕНА III.

(Середъ того входитъ Семенъ).

Семенъ: А то що такого?

Розалія: Скривдивъ мене, страшно скривдивъ!

Марко: Не слухайте! Наперла ся Розалія конче, щобы я женивъ ся зъ нею, а я и думки не маю.

Розалія: Чекай, нехай но я розкажу майстрови, а буде тобѣ, буде! Дивѣтъ, побивъ молоткомъ, а потôмъ сокирою..... е, може оно и правда..... (выходитъ).

СЦЕНА IV.

(Марко сѣдає до бульбы, Семенъ, по хвили Марта).

Семенъ: Гей, хлопче, майстеръ где?

Марко: Не знаю, тутки майстра нема. Єсть лишень цехмайстеръ.

Семенъ: А цехмайстеръ где?

Марко: Тамъ, зъ вôдки вы идете, въ шинку!

Семенъ: Ба, въ шинку, а въ котрôмъ?

Марко: Идѣтъ, запытайте єго!

Марта (входитъ): Що ты Марку не робишь; напала мене Розалія и жалує ся на тебе. Мало менѣ журбы, мало клопоту, єще и ты причинюешь! А вы Семене що скажете?

Семенъ: Мельдую послушно панѣ цехмайстрова, щобысьте сказали пану цехмайстрови, що панъ бурмистеръ казавъ

сказати панѣ цехмайстровой, щобы сказала пану цехмайстрови, щобы панъ цехмайстеръ прийшовъ до пана бурмістра.

Марта: Добре, добре.

Марко: Чекайте Семене: замельдуйте пану бурмістрови, що панѣ цехмайстрова сказали сказати, що пана цехмайстра нема дома. Розумѣєте?

Семенъ: Розумѣю..... (выходитъ).

СЦЕНА V.

[Марта, Марко].

Марко: Вы майстрова не гнѣвайте ся за Розалію, я нарокомъ хотѣвъ, щобы она вынесла ся и не морочила вамъ головы. Куда вамъ слухати ѳи дурниць!

Марта: Знаю я, що ты Марку добрый хлопецъ. А журба моя здаѳ ся вже до кѳнця иде; Богъ умилосердитъ ся и возьме мене зъ того свѣта [отираѳ слезы].

Марко [до сцены]: Ого, щось зле! пѳйду, дамъ знати Иванови! [голосно] Не плачте майстрова, не побивайте ся. Отъ я натеребивъ бульбы, а теперъ воды принесу.

Марта: Добре Марку, роби, що хочешь! (Марко бере кошикъ, горнецъ, стѳльчикъ и выходитъ].

СЦЕНА VI.

[Марта сама].

Господи Боже, и Ты Пречистая Дѣво Мати! Не дайте менѣ глядѣти на моє горе, на мою нужду. Три роки минає вôдъ хвилѣ, коли жидъ вступивъ въ тую хату, и нынѣ нещастє наше довершило ся. Вôнъ выгналъ Ивана зъ хаты, а нынѣ, завтра выжене и насъ. Були три кусники поля, минули ся, варстатъ минувъ ся — лишили ся довги и ліцитація, яка жде насъ кождои години. Отъ на чимъ кôнчитъ ся цехмайстерство. Чуло тоє моє серце, видѣли то мои очи — плакала я, ридала, молила, по рукахъ цѣловала — не зворушило ся серце мого чоловѣка — не помогло нѣчого... А теперъ — теперъ вже за пôздно.

СЦЕНА VII.

(входитъ Анна — Марта).

Марта: Анночко, добре, щось забѣгла тутъ!

Анна [цѣлує ю въ руку]: Витайте мамо, а тата нема?

Марта: Нема — якъ звычайно! Та, хотяй бы и прийшовъ, то не бôй ся, вже вôнъ тобѣ злого не скаже слова. Вôдъ

трехъ недѣль иншій ставъ зъ него чоловѣкъ, слова не говоритъ, опре голову на руки и сидитъ мовчки, ночами плаче, бою ся я за него.

Анна: А що въ судѣ вамъ сказали?

Марта: Въ судѣ я не була, бо адвокатъ сказавъ менѣ, що вже нѣчо не поможе, або сплатити чотыри сотки, або хату и городъ зліцитуютъ. Нема вже ніякои рады.

Анна: Иванъ ажь вôдъ розуму вôдходитъ, руки ломитъ, такъ ємý жаль тата. Та щожь, у насъ ледво сотка цѣла зложена — трудно, за три роки годѣ було зложити бôльше, а до того сидячи въ комôрнôмъ.

Марта: Роботу славити Господа маете?

Анна: И переробити ю трудно. Иванъ мусить часто ѣхати за товаромъ для спôлки, часъ тратитъ ся, та вôнъ каже, що єще два роки, а тогды все вôдôбє ся и поставимъ свою хату!

Марта: Правда, бо тота, котра по слушности належитъ до васъ, где вы обоє выховали ся и зросли, тота перейде въ руки жида.

Анна: Тожь мы зъ Иваномъ обдумали такъ: Коли бы хату Майлехъ забравъ, то гдежь вамъ шукати чужого кута? Найлѣпше, щобы тато и вы мамо замешкали у насъ, Иванъ принайме другу часть хаты, прийме челядника, возьме Марка — и стане зъ татомъ робити на спо̀лку.

Марта: Кобы то Духъ святый вступивъ до Петрового серця! Я ночами молюся о те, я послѣдный крайцарь бѣднымъ давала — доки мала, крестомъ я лежала, бо бачу, що за єго тяжкосердіє такъ сильно насъ Богъ карае.

Анна: А мы бы васъ шанували, на рукахъ носили, неба прихилили. Не гнѣвайте ся, та може вамъ треба, ось менѣ остала ся корона, возьмѣтъ, а колись во̀ддасьте.

Марта [бере]: Во̀дъ ро̀дныхъ дѣтей вже теперъ милостыню беру!

Анна: Що вы мамо говорите! Та гдежь то милостыня? А вы якъ насъ ратували, якъ намъ помагали, що? Но треба менѣ утѣкати, бо тамъ дитина плаче, а Иванъ по̀йшовъ до Романа и Якова, якусь раду радятъ.

Марта: Чекай Анно, я по̀дведу тебе кусникъ, поспытаю, чи не бачивъ кто батька, бо вже присылали за нимъ (выходятъ, по хвили входитъ Петро).

СЦЕНА VIII.

Петро: (сильно постарѣвъ ся, на лици блѣдый, похиленый) Нема нѣкого! Вже не то людей, а власнои бою ся жѣнки! въ очи не смѣю ѣй глянути! занапастивъ я все: поле, варстатъ, хату, — лишає ся — торба. Якъ пявка выссавъ мене Майлехъ, нищили другѝ, цехмайстромъ называли и на дѣда звели. (розглядає ся, потѝмъ сѣдає) Хата, моя хата!... Ту я родивъ ся, ту покѝйный отецъ и мати жили... Ту родивъ ся мѝй Иванъ! Нынѣ вѝнъ зачинає бути першимъ, а я, я и сына вѝдтрутивъ вѝдъ себе. Совѣсть не дає супокою; отецъ ворогувавъ на власну дитину, по судахъ ю волочивъ. Неразъ щось тягне мене тамъ до него; се моя кровь, тамъ внучокъ, котрого я не бачивъ єще! та нынѣ за пѝздно, сказали бы люде, що голодъ и холодъ гонитъ мене до сына.... Бѣдна жѣнка! Не слухавъ я ей, цехмайстровавъ и не видѣвъ, якъ плаче она... (опирає голову на долони.) Прийшло каянє, та за пѝзно. (плаче тихо).

СЦЕНА IX.

Марта: (Входитъ тихенько, стає въ порозѣ, обтирає собѣ слезы, пѝдходитъ до Петра, кладе ему руку на голову и тихенько каже). Петре!

Петро: (Пôдноситъ голову). То ты Марто? Я.... здрѣмнувъ ся трохи.

Марта: (Сѣдаѳ коло него). Петре, знаю я, що дуже болитъ тебе серце, знаю я, инакше не була бы твоѳю жѣнкою!

Петро: Марто, не говори такъ! бо серце тото пукне зъ болю! Запропастивъ я твою долю, прогнѣвавъ Бога, нынѣ уже все пропало. Майлехъ ліцитуѳ — на продажь зъ вôльнои руки купця нема, бо жиды не допустятъ, боятъ ся Майлеха. И позавтра мы осганемъ безъ даху.

Марта: Господи, вже позавтра? (плаче, хвиля мовчаня).

Петро: Виноватый я, дуже виноватый! Ты Марто пôйдешъ на часъ до сестры, а я пôйду шукати роботы. Не богато ей найде ся для старого, та все лѣпше якъ просити милостынѣ, або голодомъ мерти.

Марта: Я бы мала на старости лѣтъ тебе кинути? Нѣколи! Прожили мы вѣкъ разомъ, разомъ и умираймо! Петре, а дитина наша, нашь Иванъ, ты забувъ на него?

Петро: Не згадуй того, Марто! Бачу я, що злемъ зробивъ, та и вôнъ согрѣшивъ гордостею и непокорливостею. Мôгъ

пождати, не женити ся безъ благословенья. Всежь я отецъ....

Марта: Може и зле зробивъ, та за то, щобы ты знавъ, якъ вонъ терпитъ тяжко; ночами не спитъ, думае, якъ намъ помочи.

Петро: Кобы не вонъ, не его сполка, я бувъ бы еще найшовъ ратунокъ. Вонъ воднявъ Майлехови половину заробку, черезъ що жидъ и напосѣвъ ся на мене. На що ему тои сполки?

Марта: Колижь ти, що зъ нимъ тримаютъ, хвалятъ собѣ и добрый маютъ заробокъ.

Петро: Правда твоя, я самъ бачу, що Иванъ розумный, що сполка дѣло добре, но вонъ знавъ, що сполкою зробитъ добре другимъ, а пакость родному отцеви.

Марта: Видишь, Иванъ и Анна радй бы намъ неба прихилити. Отъ, коли Господь зсылае на насъ нещастє, нехай згода стане межи нами: Иванъ радъ, щобы мы перенесли ся до него. Нѣ, не на ласкавый хлѣбъ, а на сполку зъ нимъ до роботы!

Петро: Нѣ Марто! Я водъ сорома и ганьбы запавъ бы ся въ землю. Скажи ему, що я не маю жалю до него, що я жалую, що каю ся, бо занапастивъ я добро, яке ему належало ся, — нехай менѣ

простить — та бачити ся зъ нимъ не можу. Вôнъ самъ не схоче соромити мене.

Марта: Петре, тамъ у Ивана въ колысцѣ хлопчикъ, вже ручки простягає, кличе: „дядя!“ (Петро закрывае лице руками).

(Марко легко вôдчиняє дверѣ и переходить черезъ сцену на другу ей сторону).

Петро: Жено, скажи имъ вôдъ мене, нехай Богъ благословить ихъ, и Ивана и Анну и маленького мого... (выбухає плачемъ, Марта заслонює лице запаскою).

СЦЕНА X.

(На порозѣ стоитъ Майлехъ, глядитъ на нихъ, гласкає бороду, крутитъ головою.)

Майлехъ: Ну, Петро, якъ буде? (иде на середину, сѣдае на крѣсло, Марта вôдсуває ся вôдъ Петра, той отирає незнатно очи).

Петро: Зъ чимъ якь буде?

Майлехъ: Нѣвроку: оно не знає зъ чимъ! Позавтра ліцитація!

Петро: Майлехъ, чи вы маєте Бога въ серци?

Майлехъ: Бога въ серци то я маю, а въ рукахъ маю наказъ ліцитаційный на васъ — и конецъ!

Петро: Що я вамъ злого зробивъ, чимъ докучивъ, чи не послухавъ коли?

Майлехъ: И я не роблю вамъ ничь злого! Якъ Майлехъ грошѣ дававъ, и дававъ и еще разъ давъ, то бувъ золотый Майлехъ, и якъ хоче назадъ, то вже злый? Ай вай, яке вы цѣкаве!

Марта: Бодай нѣкто не бувъ бачивъ тыхъ грошей.

Майлехъ: А я просило ся давати?

Марта: Ой чи разъ!

Петро: А кто самъ приносивъ до хаты, кто лазивъ за мною. Вы напосѣли ся на мене, забрали поле, а теперъ зъ торбами пускаете!

Майлехъ: Що то таке дурне слово! Я васъ не пускаю зъ торбами. Вы заплатѣтъ, то я собѣ пôйду. Я вамъ буду казати цѣле правда: Якъ хлопови подобає ся въ лѣсѣ дерево, то вôнъ собѣ мѣркує: на що я маю ити до пана, просити, платити, бути стратный, „я собѣ самъ возьму.“ А я не хлопъ, я жидъ, я маю свôй гонôръ. Менѣ ваше хате дуже ся подобало. Я знавъ, що вы не схочете продати, а якъ бы продавали, на що менѣ давати пару сотки бôльше, то я такъ робило, щобы таньше дôстати. Ну, що єсть?

Петро: То ты нехресте єще смѣєшь ся, єще въ очи кажешь, щось знищивъ мене нарочно.

Майлехъ: Кождый дбає о свôй интересъ. Ваше сынъ забрало менѣ половину майстрôвъ, а я забираю вамъ хате! Такъ свѣтъ платитъ; я на васъ не маю жаль!

Петро: Майлехъ, спамятай ся! Мы жили разомъ тôлько лѣтъ, разомъ гандлювали! Май милосердіє, почекай, пожди трохи, хата не утече — я знайду купця зъ вôльнои руки, вôддамъ тобѣ и бодай лишитъ ся менѣ на похоронъ!

Майлехъ: Яке ты Петро старе и дурне! Я собѣ голову сушило, якъ то хате дôстати въ руки, я мусѣло за тобою бѣгати, цехмайстромъ робити, кланяти ся тобѣ, а теперъ Майлехъ має самъ себе дурнемъ робити? Я тобѣ, Петро, дамъ лѣпшій интересъ. Нехай твôй Иванъ розвяже спôлку, нехай вынесе ся зъ вôдси, я ему мѣсце найду, то я тобѣ позволю мешкати тутки за дурно єще пару роки, я тобѣ єще дамъ на варстатъ, ты Петро, будешь єще панъ....

Марта: Нѣ Майлехъ, не дôждешь ты того!

Петро: Такъ, не дóждешь ты того! Радше пóйду я зъ торбами, а не буду просити Ивана, щобы вóнъ запродавъ въ твои руки тыхъ, котрí єму завѣрили. Знищивъ ты мене, оцыганивъ, якъ оцыганивъ много мѣщанъ, та Богъ тебе покарає за нашу кривду.

Майлехъ: Ой вай, мамені! Мѣщане, мѣщане, якí менѣ мѣщане, зъ голоду пухне, а оно мѣщане! А кто до кого лѣзе, жидъ до мѣщане, чи мѣщане до жида? Кто жида проситъ: пожичь, пожичь, на забавке, бо панъ мѣщанинъ ѣсти не має що, а мѣдъ хоче пити? Кто пожичитъ, а не вóддастъ? Жидъ? нѣ! мѣщанинъ. Майте вы жидóвскій розумъ, то не будете ити зъ торбами! Диви, твóй Иванъ, оно не пѣ, єму ся гонору не хоче, оно колись буде панъ! Ты менѣ кажешь, що я цыганъ, а ты кто? Ты обóкрало власне дитине, ты перецайхмайстровало єго маєтка, иди до него теперъ по хлѣбъ.

Петро (тяжко до сцены): Боже, той жидъ правду каже, (голосно). Пóйду, щобысь знавъ, що пóйду, покаю ся передъ цѣлымъ мѣщаньствомъ, скажу: зле я робивъ, (Середъ того Марко хильцемъ на пальцахъ переходитъ до дверей: на серединѣ сцены каже:) Теперъ пора (и выходитъ, а Петро говоритъ даль-

ше) то вы рахуйте ся, бо Майлехи зъѣдятъ насъ живцемъ!

Майлехъ: Овва, оно менѣ великій страхъ. Идѣтъ, кажѣтъ, а я буду въ ваше хате ґуґель ѣсти, а ты Петро, ты мѣщанинъ, будешь менѣ воду носило.

Марта: (Зрыває ся). Слухай жиде, примкни собѣ губу, бо у мене єще есть кочерга.

Майлехъ: Диви, диви, яке цімесъ! Идѣтъ на скаргу до Ивана — оно вже наставило ся, Иванъ жде на васъ.

СЦЕНА XI.

[Иванъ стає на порозѣ, коли Майлехъ зачинає говорити слова: „диви, диви!“ Романъ, Якôвъ, по хвили Анна и Марко.]

Иванъ: Нѣ пане Майлехъ; Иванъ не жде, а самъ ту приходитъ (пôдходитъ до Петра, цѣлує єго въ руку). Тату, досытъ вашои муки, вы зле робили, та натерпѣли ся досыть! Простѣтъ менѣ, єсли я васъ зъобидивъ, та я за васъ въ огонь готовъ ити!

Петро: Иване, чи то справдѣ ты? пôдноситъ руку и протирає очи).

Иванъ: Я тату! (до Майлеха) Пане Майлехъ въ тôй хвили зложивъ я въ судѣ

чотыриста золотыхъ, якій тобѣ належать ся. Чуешь, чотыри сотки, а знай, що то грошѣ, якій спôлка наша заробила. А теперъ въ тôй хатѣ ты не маешъ що робити, — выноси ся.

Петро: Господи!

Марта: Що я чую!

Майлехъ: (встає) Такъ! То вы мене пôдôйшли, вы зробили менѣ кривде? Добре, я буду памятати, я за свое кривде буду десять разъ заплатити!

Романъ: Овва, нема дурныхъ, щобы ся бояли!

Якôвъ: Вже досыть ты намъ заплативъ, теперъ прийшовъ на насъ часъ вôдплаты!

Иванъ: Знай то, що прибитій, вынищенй, забутій всѣми мѣщане двигли ся, що не пропала ихъ сила. Бôльше не дадутъ ся они нищити; будутъ ся трудити, вôдъ тебе розуму учити, а побачимъ, кто пôйде зъ торбами! А теперъ (показуе рукою дверѣ, Марко зъ клепкою въ рукахъ пôдходитъ.)

Марко: Поѣдемъ пане Майлехъ! (бере его за обшивку веде до дверей и выкидае: Отъ за мою клепку!

Иванъ: (до Петра) Отче! Честнй мѣщане, що звязали ся въ спôлку, самй прий-

шли до мене и жертвували пожичку на поратованє васъ. Теперъ забудьмо минувше и зъ Богомъ начинаймо на ново, щобы чимъ скорше сплатити затягненый довгъ.

Петро: Иване, Анно, чи я вартъ того! (Иванъ и Анна цѣлуютъ его руку, вонъ ихъ головы. Марія бере ихъ въ обнятя, Петро говоритъ дальше) Простѣтъ менѣ мою жестокость, простѣтъ слезы, котрѣ пролилисьте черезъ мене. Нехай вамъ Господь заплатитъ, и менѣ проститъ, бо бувъ я злымъ мужомъ и чоловѣкомъ и отцемъ и мѣщаниномъ. Теперъ вонкрыли ся менѣ очи.....

Романъ (до Якова): Направду, я готовъ сплакнути!

Иванъ: Богъ простивъ вже все! по-слявъ добрыхъ людей, засіяло сонце въ мѣщаньску хату, нынѣ будимъ ся до лѣпшого житя.

Яковъ: И не вонступимъ вонъ новои дороги, не вонступимъ нѣ крокомъ. Вспольный трудъ, вспольна праця, житє тверезе, побожне, не надъ станъ, наука, згода — ото дорога нашого руского мѣщаньства!

СЦЕНА XII.

Розалія: (стає на порозѣ и зачинає). Господи, чи то правда? вже цѣле мѣсто говоритъ!

Марко: (прискакує до дверей). Розалія, вьо до Шандлѣ, горѣвка потанѣла! [запирає ѣй дверѣ передъ носомъ].

СЦЕНА XIII.

[Попередній безъ Розаліи].

Петро: Иване, и якъ буде теперъ?

Иванъ: Теперъ остане все по давному. Мы перенесемъ ся до васъ, варстатъ начне ся якъ передше, долги сплатимо и потрудимъ ся во славу Бога и честь мѣщаньства!

Хоръ.

[Иванъ и Анна по однôй сторонѣ. Петро и Марта по другôй, Романъ и Якôвъ въ серединѣ, Марко за ними].

Щасть намъ Боже, щасть намъ щасть и т. д.

Книжочки мисійнй
выходятъ точно кождого мѣсяця. Цѣна 3 кр.
Сотка книжочокъ зъ минувшихъ лѣтъ 2 зл.
Оправнй рочники 50 кр.

Театральна бібліотека „Посланника:“
кождый выпускъ 20 кр. (40 сот).
„Нôчь Виѳлеемска“, ораторія сцен. (4 накл.) „Іосифъ въ Єгиптѣ“ (2 накл.) „Св. Николай на Руси“. „Выворожила“. „Три брати“. „Пекло въ хатѣ“. „Семе не кради“. „Праведный Іовъ“. „Св. о. Николай въ гостинѣ“. „Процесовичѣ“. „Не Клени“. „На старости лѣтъ“. „За сиротою Богъ зъ калитою“. „Вѣдьмы“ — „Вертепъ“. — „Въ родимôмъ краю“. „Сердечна месть“. „Бунтôвникъ“.

БИБЛІЯ старого и нового завѣта въ 50 кольоровыхъ образкахъ 1 зл. 50 кр.

Збôрникъ новыхъ церковно-народ. пѣсень съ нотами. 3 выпуски по 10 кр.

Молитвы щоденнй
съ додаткомъ катехизма 3 кр. сотка 2 зл. 50 кр.

Образки „Посланника“
Сотка 50 кр. Менший 30 кр.

МОЛЕБНЙ ЧАСЫ.
Молитвы щоденнй въ пѣсняхъ зъ нот. 10 кр.

Боянъ. Збôрникъ рускихъ квартетôвъ (50 пѣсень) 1 зл.

„Пôдручникъ“ скороч. Требникъ 2 зл. 50 кр.